

אבל על הא דאמר רב יהודה אמר שמואל:
שתה רביעית יין אל יורה!

אמר רב נחמן: לא מעליא הא שמעתא!

דהא אנא, כל כמה דלא שתינא רביעתא
דהמרא [רביעית יין], לא צילא דעתאי [אין
דעתי צלולה].

אמר ליה רבא לרב נחמן: מאי טעמא אמר
מר הכי, ששמועה זו מעליא ונאה, ושמועה
זו לא.

והרי האמר רבי אחא בר חנינא: מאי דכתיב
"ורועה זונות [מלא כתיב, שלא ככל המקרא
— רש"י במשלי] יאבד הון?"

לומר לך: כל האומר: שמועה זו נאה [זונות:
"זו נאה"], ואדענה, ואעסוק בה כדי
שתתקיים בידי. ושמועה זו אינה נאה —
מאבד הונה של תורה! (12)

אמר ליה רב נחמן לרבא: הדרי בי [חוזרני
בי]. כלומר: לא אוסיף עוד לומר כן. (13)

אמר רבה בר רב הונא: שתוי אל יתפלל.
ואם התפלל, תפלתו תפלה.

שיכור אל יתפלל, ואם התפלל תפלתו
תועבה!

היכי דמי שתוי, והיכי דמי שיכור?

ומפרשין: כי הא דרבי אבא בר שומני, ורב
מנשיא בר ירמיה מדיפתי, הוו קא מיפטרי
מהדרי אמעברא דנהר יופטי [נפטרים היו זה
מזה, על גשר הנהר יופטי], אמרו זה לזה:
כל חד מינו, לימא מילתא דלא שמיע
לחבריה [יאמר כל אחד דבר שלא שמע
חבירו]. משום דאמר מרי בר בריה דרב
הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא: לא יפטר
אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך
כך זוכרו.

פתח חד ואמר: היכי דמי שתוי, והיכי דמי
שיכור?

שתוי: כל שיכול לדבר לפני המלך.

שיכור: כל שאינו יכול לדבר לפני המלך.

פתח אידך ואמר: המחזיק בנכסי הגר —
שדבר תימא הוא, ותוהים בו אנשים לפי
שבא לו בלי יגיעה, ושולט בו עין הרע,
ולפיכך אין מתקיימין אלא על ידי מצוה —
מה יעשה ויתקיימו בידו?

יקח בהן ספר תורה במקצתם, ובשכר זה
יתקיימו האחרים בידו.

אמר רב שישת: אפילו

בעל בנכסי אשתו צריך לעשות בהן איזה ב-טו
מצוה כדי שיתקיימו בידו, שאף בזה תוהין
האנשים, ושלטא ביה עינא בישא.

כתב: שרב נחמן לא היה חולק על שמועה
ששמע, דאם כן לא יוכל שום אדם לחלוק על
שום שמועה, והרי כל הש"ס מלא מפלוגתות
תנאים ואמוראים. אלא כוונת רב נחמן היתה
ששמועה זו אינה מובנת לו, וזהו שהקשה לו
מקרא ד"רועה זונות", שמה שידוע שכך הוא,

12. כתב בשפת אמת: נראה הפירוש, שהולך רק
אחר דעתו ומלשון "אשר אתם זונים אחריהם",
וצריך האדם לבטל דעתו לגזירת השם יתברך,
ועל ידי זה זוכין להבין באמת הטעם.

13. ראה מה שכתבו התוספות. ובשפת אמת

רבא אמר: אפילו עבד עיסקא ורווח [הרויח בעיסקא].

רב פפא אמר: אפילו מצא מציאה.

אמר רב נחמן בר יצחק: הא דאמרינן יקח בהן ספר תורה, לאו בדוקא הוא.

אלא אפילו כתב בהו תפילין, מתקיימין הנכסים בידו. (14)

ואמר רב חנין, ואיתימא רבי חנינא: מאי קראה, שעל ידי מצוה מתקיימין הנכסים בידו? דכתיב: וידר ישראל נדר לדי' ויאמר אם נתן תתן את העם הזה בידי "והחרמתי [והקדשתי] את עריהם". ועל ידי כך נשמעה תפלתם, ונפלו בידי ישראל.

אמר רמי בר אבא: דרך, הליכה במרחק של מיל, ושינה אפילו כל שהוא — כל אחד מהם מפיגין את היין.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: לא שנו שמפיגין, אלא ששתה רק כדי רביעית יין, אבל שתה יותר מרביעית, כל שכן שדרך טורדתו, ושינה משכרתו.

ותמהינן ארמי בר אבא: וכי דרך שאינה יותר ממהלך מיל, מפיגה את היין?!

והתניא [מקשינן מסיפא דברייתא]: מעשה ברבן גמליאל שהיה רוכב על החמור, והיה מהלך מעכו לכזיב, והיה רבי אילעאי מהלך אחריו.

מצא רבן גמליאל גלוסקין מאפה עוגה בדרך.

אמר לו רבן גמליאל: אילעאי! טול גלוסקין מן הדרך מפני שאין מעבירין על האוכלין [גמרא לקמן].

מצא אחר כך רבן גמליאל לנכרי אחד, אמר לו: מבגאי [כך שמו של הנכרי]! טול גלוסקין הללו מעילאי, כדי שלא יאכלנו, כדלקמן.

ניטפל [נתקרב] לו [לנכרי] רבי אילעאי, אמר לו: מחיבן אתה?

אמר לו הנכרי מעיירות של בורגנין צריפם.

ומה שמך? וענה הנכרי: מבגאי שמני [שמי].

ושאל לו רבי אילעאי: כלום היכירך רבן גמליאל מעולם?

אמר לו הנכרי: לאו.

באותה שעה למדנו: שכוון רבן גמליאל לשמו של הנכרי ברוח הקודש.

ושלשה דברים למדנו באותה שעה:

א. למדנו: שאין מעבירין על האוכלין, שהמוצא אוכלין בדרך, אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחן שם, משום ביזוי אוכלין, שנדרסין.

צריך ליגע עד שימצא הטעם, ולא להקשות בלי תירוץ. וראה רש"ש.

14. וכתב בתורת חיים: דהני מילי ספר תורה ותפילין שהן מתקיימין, ובשכר זה מתקיימין הנכסים, אבל צדקה שהיא לפי שעה, לא.

ד. ולמדנו: שאין מפירין נדרים: לא רכוב ולא מהלך ולא עומד, אלא יושב.

והשתא מקשינן מהך ברייתא: קתני מיהת, שטייל רבן גמליאל שלשה מילין להפיג יינו, ולא נסתפק בדרך מיל, ותיקשי לרמי בר אבא, דאמר: דרך מיל מפига את היין!?

ומשנינן: שאני יין האיטלקי המשכר טפי, וצריך הילוך של שלשה מילין כדי להפיגו.

ותמהינן עלה: והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח [לעיל]: לא שנו — שדרך ושינה מפגינן את היין — אלא ששתה רביעית. אבל שתה יותר מרביעית, כל שכן דרך טורדתו ושינה משכרתו. ואם כן, ביין האיטלקי דמשכר טפי, ורביעית דידיה כיותר מרביעית דסתם יין, איך הפיגה הדרך יינו של רבן גמליאל!?

ומשנינן: רכוב — שאין לו טורח הדרך כמהלך — שאני, ואינו טורדת אלא מפיגה. השתא דאתית להכי דרכוב שאני ממהלך: לרמי בר אבא — דקאמר דבדרך מיל סגי להפיג יין, והוקשה לעיל מרבן גמליאל דבעי שלשה מילין — נמי לא קשיא.

כי רכוב שאין לו טורח הדרך, שאני, ובעי שלשה מילין, עד שתפיג הדרך את יינו.

ותמהינן אהא דאמרינן בברייתא, שאין מפירין נדרים רק כשהוא יושב:

אינו, והאמר רב נחמן: מפירין נדרים, בין מהלך, בין עומד, ובין רכוב!

ומשנינן: תנאי היא. כלומר: האי מילתא

ב. ולמדנו: שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים, שהן עכו"ם, ולפיכך החזיק רבן גמליאל לגלוסקין שהיא פת של נכרים, ולא התיר לרבי אילעאי לאוכלו.⁽¹⁵⁾

ג. ולמדנו: שהמצו של נכרי, אחר הפסח מותר בהנאה, שהרי מעשה זה אחר הפסח היה, ונהנה בגלוסקין טובת הנאה כשנתנו לנכרי.

כיון שהגיע רבן גמליאל לבזיב, בא אחד לישאל על נדרו.

אמר רבן גמליאל לזה שעמו [רבי אילעאי]: כלום שתינו רביעית יין האיטלקי?

אמר לו רבי אילעאי: הן!

ואמר רבן גמליאל: אם כן, יטייל אדם זה אחרינו, עד שיפיג יינינו.

וטייל אחריהן שלשה מילין, עד שהגיע רבן גמליאל לסולמא של צור [מעלות הר גבוה בצור, שעולין בו לארץ ישראל — רש"י לעיל דף כ"ב].

כיון שהגיע לסולמא דצור, ירד רבן גמליאל מן החמור, ונתעטף וישב, והתיר לו נדרו.

והרבה דברים למדנו באותה שעה!

א. למדנו: שרביעית יין האיטלקי משכר.

ב. ולמדנו: שיכור אל יורה, ולפיכך לא רצה להתיר עד שיפוג יינו.

ג. ולמדנו: שדרך מפיגה את היין.

15. וראה רש"ש שביאר, מאי קא משמע לן.

תליא בפלוגתא אחרינא דתנאי.

דאיכא למאן דאמר: פותחין בחרטה.

כלומר: הבא להתיר לו נדרו אין מתירין לו בחרטה גרידא בלא פתח לנדרו, אלא צריך למצוא לו "פתח", שיהא לו פתחון פה להתחרט ולומר: לדעת כן לא נדרתי. שאילו הייתי יודע את המציאות בשעת הנדר לא הייתי נודר, ונמצא נדר נעקר מאליו.

ולהך מאן דאמר אי אפשר להתיר הנדר אלא מיושב, מפני שצריך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו, וכהך מאן דאמר סבירא ליה לרבן גמליאל, ולפיכך ירד מעל החמור.

דאיכא למאן דאמר: אין פותחין בחרטה.

כלומר: אין צריך למצוא "פתח" לומר שטעה בשעת הנדר, אלא דיינו שמתחרט ואומר שמצטער על שנדר. ולהך מאן דאמר, אפילו רכוב או מהלך שפיר דמי, כיון שאין צריך לכך ישוב הדעת.

והכי נמי אמרינן שהיה צריך רבן גמליאל לפתח: **דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי "פתח" ליה רבן גמליאל להווא גברא?**

אמר לו מה שאמרו חכמים על הכתוב במשלי: **"יש בוטח כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא"**. כל הבוטח [הנודר נדר ומבטא בשפתיו] ראוי לדוקרו בחרב, דילמא לא מקיים ליה לנדריה, **אלא שלשון חכמים שמתירין לו נדרו מרפא!**

ואתה, אילו ידעת שאסור לנדרו, וחייב מיתה אתה עליו, כלום היית נודר?! (16)

אמר מר, ואין מעבירין על האוכלין:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: לא שנו אלא בדורות הראשונים, שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים.

אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים — מעבירין, שיש לחוש שעשו בהם כשפים.

תנא: אף בדורות האחרונים דחיישינן לכשפים, רק על ככרות שלימין הוא דמעבירין ואין נוטלין. אבל על פתיתין [ככרות שאינן שלימין] אין מעבירין, שאין עושות בהן כשפים.

אמר ותמה ליה רב אפי לרב אשי: וכי אפתיתין לא עבדן כשפים!?

והבתיב: "ואתה בן אדם שים פניך אל בנות עמך המתנבאות מלבהן [נביאות שקר, שעושות מעשה כשפים ואומרות כי בנבואה בא להן זה — רד"ק] והנבא עליהן".

"ותחללנה אותי" — שהיו עושות כשפים לנביאי הבעל.

"אל עמי [בתוך עמי, כדי להטעותם], בשעלי שעורים ובפתותי לחם".

הרי חזינן שעושות כשפים על ידי פתותי לחם!?

16. נתבאר על פי פירוש רש"י. אבל תוספות והראשונים, פירשו באופן אחר ענין "פותחין בחרטה".